

УДК 821.162.1'06

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-8-24>**Тамара НИКОЛЮК,***orcid.org/0000-0003-0440-5358**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної та української філології
Луцького національного технічного університету
(Луцьк, Україна) toma.lntu@ukr.net***Наталія ШКЛЯЄВА,***orcid.org/0000-0003-1324-8841**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної та української філології
Луцького національного технічного університету
(Луцьк, Україна) ira200601sand@gmail.com*

ТЕМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛЬСЬКОЇ ПОЕЗІЇ НА СТОРІНКАХ САЙТУ “LITERATURA”

У статті проаналізовано тематичні особливості поезії на сайті «Література». Визначено, що найбільше поезії присвячено темам про нерозділене кохання або любов на відстані. Проаналізовано вірші Тадеуша Боровського, неримовані, проте прості та зрозумілі для сприйняття. Визначено, що в інтимній ліриці автор постійно активізує увагу читача риторичними звертаннями, часто предмет рефлексії письменника – буттєва проблематика. Поезії Боровського психологічні та автобіографічні, проте в доробку автора є й вірші із політичною тематикою.

Проаналізовано також поезії Адама Асника, у яких автор осмислює роль поколінь, родоводу у формуванні майбутнього; його поезії притаманні образи-переживання. Основа світогляду Асника – меланхолія. Вивчено твори Аліції Ковальської, яка порушує тему самотності літніх людей. Проблема самотності людини актуальна й для творів Анджея Понедзельського, де автор використовує елементи візуалізації. Письменник порушує проблему належності людини до країни, міста, материка. Досліджено, що одна із актуальних проблем сучасності, яку не минають автори «Літератури», це відірваність від своєї землі, маргінальність, відчуженість. Таку тему актуалізує Баран Юзеф, використовуючи метафори, градацію як засіб вираження.

Ще одна актуальна проблема на сторінках «Літератури» – тема майбутнього і переживання за нього. У поезії Антоні Сломінського це хвилювання за смерть, що посилюється численними риторичними запитаннями. Чарльз Буковський описує цей стан детально. Визначено, що в польській поезії часто йдеться про буденні речі: людей, які поспішають на роботу, які сидять у кав'ярнях і керують автомобілем. Поети описують життя у його багатогранності. На сторінках багато патріотичної поезії, у якій йдеться про любов до країни, єднання, а також чимало поезій на екологічну тематику. У деяких віршах переосмислюється біблійна тематика.

Ключові слова: поезія, тематика, анафора, метафора, візуалізація.

Tamara NYKOLIUK,*orcid.org/0000-0003-0440-5358**Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign and Ukrainian Philology
Lutsk National Technical University
(Lutsk, Ukraine) toma.lntu@ukr.net***Natalia SHKLIAYEVA,***orcid.org/0000-0003-1324-8841**Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign and Ukrainian Philology
Lutsk National Technical University
(Lutsk, Ukraine) ira200601sand@gmail.com*

THEMATIC FEATURES OF POLISH POETRY ON THE PAGES OF THE SITE “LITERATURE”

The article analyzes the thematic features of poetry on the site “Literature”. It is determined that most poetry is about unrequited love or long-distance love. The analyzed poems of Tadeusz Borowski are unrhymed, but simple and understandable. It is determined that in the intimate lyrics the author constantly activates the

reader's attention with rhetorical appeals. Often the subject of the author's reflection is about an existence issue. Borowski's poetry is psychological and autobiographical, but the author also has poems on political themes. Adam Asnik's poems are also analyzed, the author comprehends the role of generations, ancestry in forming the future; his poetry is characterized by resentment-experiences. The basis of Asnik's worldview is melancholy.

The studied works of Alicia Kowalska raise the topic of the old people's loneliness. The problem of the lonely person is also relevant in the works of Andrzej Ponedzielski, in which the author uses elements of visualization. The author raises the issue of human belonging to the country, city, continent. It is investigated that one of the current problems of modernity, which is not overlooked by the authors of "Literature" – is the detachment from their native land, marginality, alienation. Such a topic is actualized by Baran Józef, using metaphors, gradation as a tool of expression.

Another actual topic "Literature" pages – the theme about the future and feelings about it. In Antoni Slominski's poetry it concerns death, which is intensified by numerous rhetorical questions. Charles Bukowski describes this condition in detail. In the article it is determined that Polish poetry is often about everyday things: people in rush to work, sitting in cafes and driving a car. Poets describe life in its diversity. The page contains a lot of patriotic poetry, which is about the love to the country, community, as well as many poems are about environmental issues. Some poetry rethinks the bible topics.

Key words: poetry, themes, anaphora, metaphor, visualization.

Постановка проблеми. У сучасному українському літературознавстві про польську поезію майже не написано нічого. Критики за кордоном хоча й аналізують творчий процес у Польщі, проте детального аналізу сучасної польської поезії немає. Так, у книзі Е. Леонової охарактеризовано польську літературу кінця ХІХ – початку ХХ ст., проте авторка описала саме прозовий доробок польських літераторів (Леонова, 2020).

Аналіз досліджень. У монографії В. Хорева «Польская литература ХХ века» проаналізовано найвідоміші польські книги ХХ ст., але автор зупинився на 90-х роках і не охопив сучасну поезію (Хорев, 2009).

У Польщі чимало літературних журналів, де постійно публікувалися вірші: «Бруліон» (1987-1999), «Нови нурт» (1994-1996), «Лампа» (з 2004), «Студіум» (1995-2011), «Акцент», «Одра», «Діалог», «ФА-Арт», щоквартальники «Ред» (2006-2013), «Енігма», «Креси» (з 1989), «Портрет» (1995-2010), «Тигель» (із 1991), «Шафа» (з 1997). Проте польська поезія популяризувалася не лише на сторінках журналів, а й у соцмережах і на You Tube.

Чимало текстів можна знайти й на спеціалізованих сайтах, зокрема «Література» ("Literatura"). Специфіка ресурсу в тому, що будь-який автор може подати свій матеріал до публікації та отримати відгук на власний твір. На сторінках «Літератури» опубліковано не лише поетичні тексти, а й прозові та драматичні. Весь матеріал розміщено в алфавітному порядку за прізвищем автора та назвою твору. На сайті можна знайти не лише польську поезію, а й переклади.

Мета статті – проаналізувати вірші на сайті "Literatura", **завдання** – визначити тематичні особливості поезії.

Виклад основного матеріалу. Тематичні особливості поезії онлайн різні: це побутова тематика, інтимна лірика, поезії з філософською тематикою та вірші про минуле. Найбільше поезій про нерозділене кохання або любов на відстані. Наприклад, лірика Тадеуша Боровського:

Wiem, z nagłą się otworzy krąg
miłości naszej. Nieostrożny
mej ręki ruch odpłoszy ciebie –
wtedy odejdiesz. Każda rzecz,
której dotknęłaś, nawet powiew
powietrza, idącego od drzwi
lekką przez ciebie otwieranych –
ciebie mi będą przypominać,
jak gdyby struną były, którą,
przechodząc mimo, potrafiłaś...

A jakim dźwiękiem będę drżał
ja, który miałem cię w ramionach? (Literatura)

Поезія Тадеуша Боровського часто неримована, проте проста та зрозуміла для сприйняття. В інтимній ліриці автор постійно активізує увагу читача риторичними звертаннями. Часто предмет рефлексії письменника – буттєва проблематика, коли він осмислює плінність часу і подій. Отже, твори набувають філософського змісту:

Ja wiem, że w wiecznym kole przemian
zapadnie wszystko jakby w morze,
że minie czas i minie ziemia,
i to, com kochał i com tworzył. (Literatura)

Поет осмислює власне життя й шукає в ньому сенс. Таких поезій у Боровського чимало, вони

психологічні та автобіографічні, адже автор закінчив життя самогубством, так і не віднайшовши сенсу буття.

У доробку Боровського є й вірші із політичною тематикою, у яких він звертається до умовного адресата, якого вже немає, поета, що боровся на барикадах, очевидно, до такого ж учасника Польської об'єднаної робітничої партії, як і сам:

Dali mi adres,
pisać pośpieszam.
Przeżyłem. Jestem
w Monachium, w Rzeszy.
Niesprawiedliwie
na mnie wypadło,
żem nie był z wami
na barykadach (Literatura)

Філософського змісту поезії Адама Асника, у яких автор осмислює роль поколінь, родоводу у формуванні майбутнього. Основа світогляду автора – меланхолія. Його поезії властиві такі лексеми, як *smutni, zgnębieni, cierpią, giną, zranione serca*. Поезії Асника притаманні образи-переживання. Здебільшого це туга, нудьга. Ці відчуття потрібно пережити для того, щоб продовжувати життя далі.

Сприйняття зовнішнього світу через відчуття культивує у своїй поезії “Trzeba patrzeć przez serce” Аліція Ковальська. Авторка порушує чимало актуальних проблем, зокрема тему самотності літніх людей. За допомогою еліптичних конструкцій у вірші “Kiedyś młodzi, dziś starzy” вона розставляє смислові акценти, виділяючи лексеми *starzy, bezużyteczni, zmęczeni*:

Kiedyś młodzi, dziś starzy, laskami podparci.
Bezużyteczni, nic nie warci. Twarze zmarszczkami
pokryte, bez prawa do marzeń. Zmęczeni, podróżą
życiowych zdarzeń. Siedzący cicho przy zapiecku.
(Literatura).

Завдяки антитезі *młodzi – starzy* та рефрену *a boli, boli, ich młodych patrzeć na starszych ludzi* посилено емоційно-смислове навантаження твору та підкреслено трагічні відчуття літньої людини.

Такі ж відчуття описано в поезії Анджея Понедзельського “Jakoś tak”. Для того, щоб точніше відобразити глибинні почуття, автор послуговується мовною грою:

Zamień mój żal na bal, na bal,
a sny pozamieniaj na dni.
Dla Ciebie to kwestia zmiany liter,
dla mnie to życie. (Literatura)

У вірші “To nieprawda” Анджею Понедзельським переосмислює відомий афоризм «Двічі в одну річку не ввійдеш». Автор використовує елементи візуалізації: змістовні лексеми переносить у новий рядок, підкреслюючи їх важливість:

To nieprawda
że nie można
dwakroć do tej samej rzeki wejść
można okpić świątobliwy upływ czasu
pożartować (Literatura)

Тема належності людини до країни, міста, материка також актуалізована в поезії «Літератури». Так, Анджею Понедзельським у “Moja Europa” підкреслює свою тотожність із європейцями, використовуючи присвійний займенник *moja* та численні риторичні звертання:

Ty i ja
tyle tak podobnych dźwięków
imion, świąt, kolorów, prawd
ten sam atlas nadziei i lęków
Moja Europa. (Literatura)

Така ж тема вірша Анни Фрайліх “Jest”, тільки авторка акцентує увагу на своїй приязні до міста:

To miasto jest moje
i ja jestem jego
w kryształowym powietrzu
płyniemy wzdłuż brzegów
czy jest piękne? – to mało istotne pytanie
ważne że łodzią jest
i jest przystanią. (Literatura)

Одна з актуальних проблем сучасності, яку не минають автори «Літератури», це відірваність від своєї землі, маргінальність, відчуженість. Таку тему актуалізує Баран Юзеф у творі “Ballada o emigrantach”:

...budzą się w środku nocy
odcięci od pępowiny ojczyzny
z zakneblowanymi ustami
nie czując ziemi
pod stopami (Literatura)

Баран Юзеф використовує метафори “pępowina ojczyzny”, “zakneblowane usta” як засіб увиразнення мовлення та градацію: *transplantacji języka – transplantacja mózgu – przeszczep serca – śmierć jest też emigracją* для посилення емоційно-експресивного навантаження.

Ще одна актуальна проблема на сторінках «Літератури» – тема майбутнього і переживання за нього. У поезії Антоні Сломінського це хвилювання за смерть, що посилюється численними риторичними запитаннями:

Samotna gwiazda w noc ciemną
Patrzy na mnie
I pyta: Co z nami będzie,
Z tobą i ze mną?
Zetrą nas czasu żarna,
Noc pochłonie czarna
Ciebie i mnie (Literatura).

Смерть, її очікування та переживання як пограничного стану також актуальна для дописувачів «Літератури»:

Zamykam oczy, może otwieram
w niebo spoglądam. Jakieś białe...
Nie wiem czy żyję, czy umieram
oję się wiedzieć, więc nie pytałem. (Literatura)

Чарльз Буковські описує цей стан детально як розуміння власної безпомічності, бажання подолати страх, відчуття непотрібності й конечності буття.

У польській поезії часто йдеться про буденні речі: людей, які поспішають на роботу, які сидять у кав'ярнях і керують автомобілем. Поети описують життя у його багатогранності:

... widzę ludzi na parkowych ławkach
i widzę w sposobie w jakim
siedzą i patrzą,
że to odeszło...
widzę ludzi w samochodach
i widzę w sposobie, w jakim
prowadzą swoje auta,
że nie kochają, i że nie są
kochani. (Literatura)

На сторінці багато патріотичної поезії, у якій йдеться про любов до країни, єднання. Чимало таких віршів у Ернеста Бриля:

Wadźmy dla siebie bliscy bo nas rozdzielają
I co chwila nam ziemia pęka pod stopami.
(Literatura)

Патріотична лірика пов'язана з екологічною тематикою: Бриль у поезії закликає берегти ліси,

використовуючи анафору для підкреслення актуальності проблеми:

Nikt nie powie
– Drzew nie wolno palić –
Nowe lasy powstają w piecach. (Literatura)

В автора чимало віршів на релігійну тематику: “Boże, anioła ześlij...”, “Boże, miłościw bądź roślince małej...”, “Boże, nic nie rozumiem...”, “Bóg odetchnął głęboko, mocno – piersią całą”, “Bóg szeptem mnie obudził...”, “Bóg trzymał mnie przed sobą”. Це прохання-благання в Бога про пораду, розраду, допомогу. У релігійній поезії образи активно сприймаються через нюхові, слухові, зорові відчуття: *i poczuł, że ma ciało, słyszałem Jego oddech*.

У деяких віршах переосмислюється біблійні тематика. Наприклад, у Йонаша Кофти є біблійний сюжет із пророком Йоною у череві риби:

Wieloryb był wielki
I głębę miał wielką
Co żarła, parskała i pluła
Ku chwale bebeczów
Ryczała piosenki
Na resztę zaś była totalnie nieczuła. (Literatura)

Це поезія жартівливого характеру, в якій автор послуговується прийомом іронічного висміювання, тому він вживає знижену лексику *zeżarł, zagryzł, skonasz, zżuć*.

Висновки. Отже, на сторінках сайту “Literatura” поезія тематично різнопланова: це інтимна лірика, політична тематика, біблійна (релігійна), тема самотності, старості, «пограничні» теми, філософські.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іванчик О. В. Польська поезія в перекладах Станіслава Шевченка. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2020. № 44. С. 26–29.
2. Леонова Е., Ковалёва Т. История зарубежной литературы (Вторая половина XIX – начало XX века). Минск : Завигар, 1997. 232 с.
3. Сухарева С., Мельничук Ю. Польська політична поезія в період воєнного стану: фольклорні мотиви. Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи. URL: <https://ukrpolnauka.wordpress.com/2019/02/18/польська-політична-поезія-в-період-во/>.
4. Хорев В. Польская литература XX века. Москва : Индрик, 2009. 351 с.
5. Literatura. URL: <https://literatura.wywrota.pl>.
6. Poezja polska po roku 2000. Diagnozy. Problemy. Interpretacje / T. Dalasiński, A. Szwagrzyk, P. Tański. Toruń, 2015. 287 s.

REFERENCES

1. Ivanchyk O. V. Polska poezia v perekladakh Stanislava Shevchenka [Polish poetry translated by Stanislav Shevchenko]. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiia. 2020. № 44. S. 26–29 [in Ukrainian].
2. Kovaleva T. Ystoryia zarubezhnoi lyteratury (Vtoraia polovyna XIX – nachalo XX veka) [History of Foreign Literature (Second half of the 19th – early 20th century)]. Mynsk : Zavyhar, 1997. 232 s. [in Russian].
3. Sukhariava S., Melnychuk Yu. Polska politychna poezia v period voiennoho stanu: folklorni motyvy [Polish political poetry during martial law: folklore motifs]. Ukraina ta Polshcha: mynule, sohodennia, perspektyvy. URL: <https://ukrpolnauka.wordpress.com/2019/02/18/polska-politychna-poeziia-v-period-vo/> [in Ukrainian].
4. Khorev V. Polskaia lyteratura XX veka [Polish literature of the XX century]. Moskva : Yndryk, 2009. 351 s. [in Russian].
5. Literatura [Literature]. URL: <https://literatura.wywrota.pl> [in Polish].
6. Poezja polska po roku 2000. Diagnozy. Problemy. Interpretacje [Polish poetry after 2000 Diagnoses. Problems. Interpretation]. T. Dalasiński, A. Szwagrzyk, P. Tański. Toruń, 2015. 287 s. [in Polish].